

Д. О. ОЛІЙНИК

Дмитро Олександрович Олійник, аспірант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ОСОБЛИВОСТІ КОРУПЦІЇ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ
ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН**

Митниця відіграє важливу роль в управлінні зовнішньою торгівлею, захисті внутрішнього ринку та наповненні Державного бюджету України. Через діяльність митних органів держава реалізує економічну політику у відносинах із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, контролює товарно-грошові потоки через митний кордон, захищає національні інтереси у виробничій, демографічній, фінансовій, екологічній, енергетичній, продовольчій, інформаційній та правоохоронній сферах. Від ефективності діяльності митних органів залежить фінансова стабільність держави, збереження національних природних ресурсів, збільшення транзитної та інвестиційної привабливості країни, недопущення імпорту, експорту і транзиту товарів, на які існують заборони й обмеження. У зв'язку з цим боротьба з корупцією на митниці визнана пріоритетом діяльності урядів держав-членів Всесвітньої митної організації та належить до першочергових міжнародних зобов'язань України¹. Проте за результатами досліджень неурядових організацій стану корупції в нашій державі митні органи належать до найбільш корумпованих у системі державної служби.

Як впливає із результатів дослідження «Стан корупції в Україні: порівняльний аналіз загальнонаціонального дослідження 2007, 2009, 2011 та 2015 рр.», проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, 53,0 % респондентів (із 10 173 опитаних) вважають дуже корумпованими органи митного контролю, а 40,3 % – податкову службу². Згідно з даними незалежного дослідження «Рівень сприйняття корупції бізнесом» (2015 р.), 57,2 % суб'єктів господарювання вважають, що рівень корупції в органах влади після революції гідності залишається незмінним, 27,7 % заявляють про погіршення ситуації, і лише 15,1 % відзначають зниження рівня корупції. На думку понад 2000 керівників бізнес-структур, перше місце в рейтингу найбільш корумпованих органів державної влади посідають митні органи і податкова служба ДФС України³. Порівняльний аналіз корупційної діяльності в митних органах України, проведений агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та корпорацією «Виклики тисячоліття» (MCC) у 2007 і 2009 рр. серед понад 800 українських компаній імпортерів та експортерів засвідчив про таке. Найбільш корумпованими етапами митного контролю є перетин кордону (65 %) та етап перевірки документації (48 %). За досліджуваний період значно зросла кількість випадків корупції при проходженні митних процедур (з 36 % випадків у 2007 р. до 43 % у 2009 р.)⁴.

На особливу увагу заслуговують оцінки розмірів імовірної шкоди від корупційних злочинів у митній сфері. На думку провідних експертів з питань митної політики, щорічні втрати Державного бюджету від корупційних схем на митниці можуть коливатися від 40 до 100 млрд грн⁵.

Наведена інформація свідчить про високий ступінь корупціогенності митної сфери. Більшість науковців та експертів доходять висновку про системність та інституціоналізацію корупції у діяльності органів доходів і зборів⁶. Критичний стан корупції визнаний урядом. Водночас, не зважаючи на стійкі негативні тенденції, вагоме суспільно-політичне значення вирішення проблеми протидії корупції у митній сфері держава не приділяє їй достатньої уваги та відносить до внутрішньовідомчих. Протидія корупції у митній сфері не належить до пріоритетних напрямів державної антикорупційної політики (стратегії) на 2014–2017 роки. Дотепер відсутня загальнодержавна програма економічного захисту державного кордону та протидії корупції у цій сфері. Не спостерігається і підвищеного наукового інтересу до цієї проблеми. Комплекс питань, пов'язаних із корупційними проявами у митній сфері, досліджувався при розробці різних аспектів митного, адміністративного і кримінального права. Корупційні правопорушення, корупційні злочини та відповідальність за них розглядалися в тематиці митної безпеки, митних процедур, митного контролю, управлінні митними ризиками, переміщення товарів через митний кордон, протидії контрабанді та порушенню митних правил, здійсненні контролю за законністю діяльності митних органів, кримінально-правової охорони державного кордону України. Значний внесок у розробку зазначених питань зробили Ф. В. Абрамов, Л. І. Аркуша, В. В. Бавін, Ю. П. Битяк, В. М. Бойко, І. Г. Бережнюк, О. М. Вакульчик, Н. О. Гуторова, Г. Ю. Дарнопих, В. І. Данелюк, Л. В. Дорош, Г. В. Дідківська, В. Ф. Дейнека, С. І. Денисенко, С. М. Івасенко, В. Я. Настюк, А. В. Коваленко, А. В. Савченко, О. Л. Соколенко, С. В. Ківалов, В. М. Киричко, А. М. Копистира, Ю. Д. Кунев, Г. В. Маляр, П. В. Пашко, І. М. Резнік, О. М. Тараненко, С. А. Трофімов, С. С. Терещенко, В. В. Федосєєв, І. М. Хавронюк, А. А. Шершун та ін.

У кримінології окремі питання протидії корупції та корупційним злочинам у митній сфері порушувались у контексті розроблення загальної проблеми протидії корупції та організованій злочинності, а також у прикладних дослідженнях злочинності у сфері економіки і захисту інтелектуальної власності. Серед науковців, які займалися цими питаннями, слід назвати А. М. Бойка, О. Ю. Бусол, Б. М. Головкіна, А. П. Закалюка,

В. М. Дрьоміна, В. М. Поповича, О. Г. Кальмана, Д. С. Машлякевича, М. І. Мельника, О. М. Литвинова, О. В. Новікова, В. В. Пивоварова, О. Ю. Шостко та ін. Разом з тим огляд криминологічних джерел та вивчення результатів досліджень свідчить, що у криминології дотепер не вирізняється такий вид корупційних злочинів, як вчинені при здійсненні митних процедур. Бракує знань про особливості корупції при переміщенні товарів через митний кордон. Саме таке завдання стоїть перед цією публікацією.

Явище корупції має багато форм, видів, проявів та особливостей, у зв'язку з чим воно неоднозначно сприймається і тлумачиться. У Законі України «Про запобігання корупції» остання розуміється як використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або на їх вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей⁷. Наведене визначення враховує ознаки корупції, закріплені у міжнародних конвенціях, більшість із яких ратифікована Україною. Окрім цього, існує чимало наукових інтерпретацій вказаного явища. Узагальнивши існуючі точки зору щодо розуміння корупції, М. І. Мельник доходить наступних висновків. Найчастіше поняття «корупція» вживається у таких значеннях, як-от: підкуп і продажність державних чи інших службовців; зловживання владою чи службовим становищем, вчинене з корисливою метою або з будь-якої особистої заінтересованості; використання службових повноважень, статусу посади та пов'язаних з ними можливостей для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб; елемент (ознака) або різновид організованої злочинності⁸.

У результаті систематизації численних поглядів науковців можна сформулювати чотири основні підходи до розуміння явища корупції. Згідно з ними корупція розглядається в таких значеннях: 1) як відхилення від правових та морально-етичних норм; 2) певний різновид соціально-економічних відносин; 3) стратегії поведінки окремих соціальних груп; 4) певний дефект політичної системи (або системи управління), «сила тертя», ентропія управління⁹.

Істотними ознаками корупції, що розкривають зміст цього явища, прийнято вважати: *зловживання владою* (abuse of power) та *одержання особистої вигоди* (private gain). Сюди можна додати пов'язаність корупції з організованою злочинністю¹⁰, а також неформальний характер корупційних практик.

Корупція у митній сфері найбільш сконцентрована при переміщенні товарів через митний кордон. Як зазначає І. М. Резнік, порядок переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів комерційного призначення – це основа всієї державної митної справи, оскільки митні відносини між посадовими особами митних органів та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) виникають з приводу і в процесі такого переміщення¹¹.

Для дослідження явища корупції при переміщенні товарів через митний кордон України найбільш перспективним вважаємо економічний підхід до розуміння корупції. І ось чому.

По-перше, діяльність органів доходів і зборів ДФС України першочергово спрямована на забезпечення економічної безпеки держави шляхом здійснення контролю за рухом товарів через митний кордон, застосування заходів тарифного і нетарифного регулювання, адміністрування податків і зборів (митних платежів), протидію контрабанді та порушенням митних правил, захисту права інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних відносин, контролю за переміщенням валютних цінностей, захисту прав та інтересів споживачів, а також створення сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД з метою полегшення міжнародної торгівлі¹².

Зміст економічної корупції відображається раніше наведеними істотними ознаками. Однак при цьому економічний підвид корупції має низку таких особливостей. Злочини у сфері економіки завдають шкоди суб'єктам господарювання та інтересам держави, вчиняються службовими особами при зловживанні владними повноваженнями, мають корисливі мотиви і мету незаконного збагачення¹³. Формою організації економічної корупції є неформальні корупційно-ділові відносини держави в особі органів доходів і зборів та правоохоронних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та організованими злочинними групами. Корупційні відносини закріплюються в оплачуваній у різний спосіб угоді на здійснення взаємовигідних для обох сторін дій. Корумповані митники, зловживаючи владою і посадовим становищем, перерозподіляють матеріальні і фінансові ресурси з метою отримання корупційної ренти, грошової винагороди або іншої неправомірної вигоди для себе і третіх осіб. При цьому правоохоронні органи перебувають з ними у змові і не реагують на корупційні правопорушення та злочини митників. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності через підкуп знижують загальні транзакційні витрати, отримують незаконні конкурентні переваги, різного роду преференції при проходженні митних процедур. Організовані злочинні групи через підкуп здійснюють транскордонну і транснаціональну злочинну діяльність.

Зовнішньоекономічна діяльність утворює окремих сильно корпоратизований сегмент національної економіки, значна частина доходів від якого перебуває у тіні. Особливістю зовнішньоекономічної діяльності є вихід на зовнішні ринки та отримання валютної виручки. В Україні цей ринок монополізований потужними корпораціями, що представляють інтереси фінансово-промислових груп та окремих олігархів. Як зазначає В. В. Пивоваров, в умовах створення єдиного економічного простору основними господарюючими суб'єктами стають не країни, а корпорації та їх альянси¹⁴. Дійсно, національні і транснаціональні корпорації через монополізм у сфері зовнішньоекономічних відносин і корупційні зв'язки з бюрократичним апаратом митних і правоохоронних органів отримують надприбутки шляхом ввезення контрабанди та контрафактної продук-

ції, а також виведення їх та інших груп товарів із-під оподаткування при проходженні митних процедур. Отримані від незаконної діяльності прибутки легалізуються в різних видах господарської діяльності.

Економічні відносини, що складаються у сфері зовнішньоекономічної діяльності та управління митним кордоном, одночасно урегульовані як правовими нормами, так і неформальними правилами поведінки корупційного змісту. З цього приводу В. М. Дрьомін звертає увагу на виконання корупційними відносинами ролі неформального інституту, самостійного регулятора господарської діяльності¹⁵.

Як системний об'єкт, дана сфера має здатність до внутрішньої саморегуляції за принципами ринку. З одного боку, корумпований бюрократичний апарат створює пропозицію на корупційні послуги, у злочинних цілях використовує інфраструктуру митного кордону, зловживає монопольним правом дозволу/заборони на переміщення через митний кордон товарів, транспортних засобів і осіб при здійсненні митних процедур. З іншого боку, суб'єкти ЗЕД та організовані злочинні групи створюють попит на зазначені послуги для отримання надприбутків. Збіг інтересів вигодонабувачів і вигодадавців призводить до утворення ринку корупційних послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності та управління митним кордоном. Кримінальний ринок являє собою систему організаційно-управлінських та економічних відносин, що складаються у процесі перерозподілу сфер впливу і незаконних доходів на основі конкурентного попиту та пропозиції¹⁶. Через механізми діяльності ринку корупційних послуг контролюються тіньові потоки товарів і грошових коштів в режимі імпорту, експорту й транзиту.

По-друге, об'єктами корупційних відносин у митній сфері виступають: 1) законна й незаконна діяльність з переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, валютних цінностей, об'єктів права інтелектуальної власності через митний кордон із порушенням митних правил; 2) сфальсифіковані товаросупровідні документи (митні декларації та ін.); 3) ухилення від митних платежів (податків та зборів); 4) дії та бездіяльність посадових і службових осіб митних органів, а також акти реалізації їх повноважень, пов'язані зі здійсненням митних процедур; 5) бездіяльність спеціально уповноважених органів протидії корупційним правопорушенням і злочинам з боку митників.

По-третє, суб'єктами митних корупційних відносин з боку влади можуть виступати службові особи апарату управління органами доходів і зборів на центральному та місцевому рівнях, службові і посадові особи митниць, митних постів, спеціалізованих митних органів і митних організацій, суб'єкти протидії корупційним правопорушенням та злочинам з боку митників, інші службові й посадові особи, уповноважені на виконання функцій держави в територіальних органах влади та місцевих адміністрацій, що взаємодіють із митними органами. На боці бізнесу суб'єктами корупційних відносин є суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності і їх контрагенти як на території України, так і за її межами, а також великі компанії, що входять до фінансово-промислових груп. Це можуть бути і треті особи, які виконують роль посередників як з боку корумпованих органів влади, так і бізнесу. Як правило, такими агентами виступають митні брокери, митні перевізники та власники митних складів.

По-четверте, корупція у сфері зовнішньоекономічної діяльності та управління митним кордоном еволюціонує від стихійних форм до системного утворення. Як зазначає С. Ю. Лукашевич, самоорганізація явищ притаманна складним системам. Вона розглядається як спосіб хаотичної взаємодії різних частин та елементів, в результаті якого упорядковується структура й утворюється новий об'єкт, а також змінюються форми та параметри його функціонування¹⁷. Б. М. Головін пише, що у нескінченному потоці випадкової взаємодії утворюються певні інваріанти, моделі поведінки, які набувають закономірного характеру і здатності до самовідтворення¹⁸.

Корупційні правопорушення і злочини вчиняються при взаємодії легальних і нелегальних переміщень товарів через митний кордон та нерозривно пов'язані із здійсненням митних процедур. Така взаємодія носить як випадковий, так і організований характер. Із багатотисячної множини повсякденних порушень митних правил, контрабандних дій складається корупційна практика, відносини між корумпованим апаратом органів доходів і зборів, правоохоронними органами та бізнесом і криміналом. При цьому суб'єкти взаємодії об'єднані спільною метою отримання незаконної вигоди. Відрізняються лише засоби досягнення цієї мети. Для митних органів це використання владного ресурсу шляхом зловживання повноваженнями при здійсненні митних процедур, а для суб'єктів ЗЕД – використання фінансового ресурсу для підкупу службових і посадових осіб митних і правоохоронних органів. Як зазначає О. Ю. Бусол, одна з тіньових функцій правоохоронних органів полягає в акумулюванні грошей для реалізації політичних проектів¹⁹.

На наш погляд, системність корупції у митній сфері доводиться системним принципом організації тіньового сектору зовнішньоекономічної діяльності, корупційними зв'язками між суб'єктами та учасниками митних відносин, системним принципом функціонування ринку корупційних послуг у зовнішній торгівлі, інтегрованості митних корупційних практик в корупцію у правоохоронних органах як системи більш загального порядку. Перспективність системного підходу у дослідженні злочинності вважається доведеною в кримінології²⁰.

Системність корупції у митній сфері передбачає основні стратегії поведінки, пов'язані із захопленням бізнесу (business capture) та захопленням влади (state capture). На думку А. М. Копистири, системна корупція у перехідних країнах характеризується поєднанням захоплення держави з боку високомонополізованого приватного сектора або ж захоплення бізнесу з боку сильного бюрократичного апарату. Захоплення бізнесу являє собою сукупність стратегій і тактик влади, за допомогою яких влада в особі своїх представників прагне забезпечити тіньовий контроль над бізнесом для отримання корупційної ренти²¹. Найчастіше системних ознак набуває економічна злочинність, що функціонує у сфері державних монополій (енергетичній, вугільній, нафтогазовій, воєнній)²².

Характерною ознакою зазначеного корупції в економіці є зв'язок з організованою злочинністю. Такий зв'язок підтверджується більшістю міжнародних експертів з питань протидії організованій злочинності. За даними дослідження О. Ю. Шостко, 57 % фахівців у цій галузі знань визначають організовану злочинність як діяльність злочинних груп, створених для отримання прибутків від вчинення економічних злочинів за допомогою корупції. Кінцевою метою їх діяльності виступає легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом в легальну економічну діяльність²³. Як зазначає О. Ю. Шостко, змістом злочинної діяльності організованих злочинних груп є злочинне підприємництво (кримінальний бізнес)²⁴.

Основними джерелами злочинних доходів транснаціональних організованих злочинних груп виступають контрабанда, незаконна торгівля зброєю, наркотичних засобами і психотропними речовинами, торгівля людьми, переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, а також злочинний промисел з торгівлі лісом, бурштином, вугіллям, металобрухтом, краденими автомобілями, легалізація (відмивання) коштів та фінансування тероризму. Всі ці злочини передбачають переміщення товарів через державний (митний) кордон та уникнення обов'язкових митних процедур.

Підсумовуючи викладене, корупційну злочинність у митній сфері пропонуємо розглядати як *сформовану на основі ринкових принципів попиту та пропозиції протиправну діяльність службових і посадових осіб правоохоронних та контролюючих органів, пов'язану зі сприянням незаконному переміщенню через державний кордон товарів, транспортних засобів та осіб, або перешкодженням їх законному переміщенню*.

Підвищена суспільна небезпека даного виду злочинності полягає в одночасному заподіянні шкоди найбільш важливим сферам суспільного життя, інтеграції в тіньову економіку та організовану злочинність транснаціонального характеру²⁵. Корупційна злочинність у митній сфері заподіює шкоду зовнішньоекономічній, екологічній, продовольчій, фінансовій безпеці держави, підриває міжнародний імідж України, перешкоджає набуттю членства в Європейському Союзі.

На нашу думку, корупцію у митній сфері доцільно досліджувати за такими напрямками:

- митна політика і митне законодавство;
- організаційна структура та управління митними органами;
- фінансове забезпечення митних органів коштами Державного бюджету (їх розподіл та використання);
- управління об'єктами митної інфраструктури;
- кадровий менеджмент органів доходів і зборів ДФС;
- застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон;
- адміністрування податків, зборів і митних платежів;
- ведення митної статистики та обмін митною інформацією;
- боротьба з контрабандою і порушенням митних правил;
- захист прав інтелектуальної власності;
- здійснення контрольно-перевірочної роботи за законністю діяльності суб'єктів ЗЕД;
- взаємодія з іншими органами з управління кордонами, а також органами державної влади та місцевого самоврядування;

– протидія корупційним правопорушенням і службовим злочинам працівників митних органів.

Кожен із зазначених напрямів тією чи іншою мірою уражений корупційними проявами. Однак найчастіше корупційні злочини вчиняються при проходженні митних процедур, а саме: митного контролю, митного оформлення та стягнення митних платежів (податків і зборів) з переміщення товарів через митний кордон. Найбільш поширеними проявами корупції серед працівників митних органів є такі: отримання незаконної вигоди від організованих злочинних груп, що спеціалізуються на здійсненні контрабанди; зловживання владою або перевищення службових повноважень під час митного контролю шляхом внесення завідомо недостовірної інформації в митні декларації, заниження митної вартості товарів при документальних перевірках з метою ухилення від сплати митних платежів або зменшення їх розмірів; вирішення питань щодо незаконного відшкодування податку на додану вартість; нескладання протоколів про порушення митних правил та незастосування фінансових стягнень²⁶.

Таким чином, проведене дослідження свідчить про особливості корупції при переміщенні товарів через митний кордон. За формою організації цей тип корупції являє собою незаконну угоду (змову) між митними органами і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності щодо переміщення товарів через митний кордон із порушенням митних правил. У корупційні відносини з обох сторін можуть залучатися різні посередники (агенти). Найбільш вразливими напрямками щодо корупційних практик є такі види митної діяльності, як здійснення митних процедур, виконання контрольно-перевірочних робіт за законністю діяльності суб'єктів ЗЕД, боротьба з контрабандою і порушенням митних правил. Перспективним напрямом майбутніх наукових розвідок вважаємо визначення системи корупційних злочинів, що вчиняються при переміщенні товарів через митний кордон та дослідження їх характерних ознак і характеристик.

¹ Див.: Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації від 1 червня 2005 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua> ; Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 5 березня 2011 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua> ; Декларація Ради митного співробітництва з належного управління і боротьби з корупцією на митниці: Прийнята в м. Аруша, Танзанія, 7 червня 1993 р. (81/82 Сесія Ради) і оновлена 2003 р. (101/102 Сесія Ради): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wcoomd.org/en/topics/integrity/media

- ² Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007, 2009, 2011 та 2015 роки. – К. : Київськ. міжнар. ін-т соціології, 2015. – С. 33. – 68 с.
- ³ Альтернативний звіт щодо оцінки ефективності державної антикорупційної політики / Р. Г. Рябошапка, О. С. Хмара, А. В. Кухарук, М. І. Хавронюк та ін.; за заг. ред. А. В. Волошиної. – К., 2015. – С. 31. – 268 с. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ti-ukraine.org (дослідження). – Заголовок з екрану.
- ⁴ Корупція та регулювання підприємницької діяльності в Україні: митні процедури та транспортування товарів // Порівняльний аналіз нац. досліджень 2007–2009 рр. для Порогової програми корпорації «Виклики тисячоліття» (МСС): Звіт за результатами соціологічних досліджень. – К. : Дослідницька компанія InMind, 2009. – С. 5. – 44 с.
- ⁵ Корупція на митниці: держбюджет втрачає до 100 млрд грн щорічно : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: news.radio.com.ua
- ⁶ Див. : Дрьомін В. М. Феноменологія корупційних практик / В. М. Дрьомін // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. – Одеса : Юрид. літ., 2013. – № 69. – С. 117–125.
- ⁷ Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
- ⁸ Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): моногр. / М. І. Мельник. – К. : Юрид. думка, 2004. – С. 67–69. – 400 с.
- ⁹ Краснов М. А. Россия–2015: судьба коррупции и судьба России: Доклад Фонда ИНДЕМ / М. А. Краснов, Г. А. Саратов, М. А. Федотов : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.indem.ru/PUBLICATION/2015Conf2015.htm>
- ¹⁰ Кальман О. Г. Стан і головні напрямки попередження економічної злочинності в Україні: теоретичні та прикладні проблеми: моногр. / О. Г. Кальман. – Х. : Гімназія, 2003. – С. 12–13. – 352 с.
- ¹¹ Резнік І. М. Правове регулювання переміщення товарів через митний кордон України: моногр. / І. М. Резнік ; за заг. ред. М. Г. Шульги. – Х. : Оберіг, 2015. – С. 6–8. – 192 с.
- ¹² Митна політика та митна безпека України: моногр. ; за заг. ред. П. В. Пашка, І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. – С. 29–30. – 338 с.
- ¹³ Головкін Б. М. Поняття злочинності у сфері економіки / Б. М. Головкін // Форум права. – Електронне видання. – 2013. – № 3. – С. 130. – С. 128–133.
- ¹⁴ Пивоваров В. В. Сучасне розуміння корпоративної злочинності: правові та суспільні проблеми / В. В. Пивоваров // Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання) : мат. круг. столу (м. Дніпропетровськ, 22 квітня 2016 р.). – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2016. – С. 154–157.
- ¹⁵ Дрьомін В. М. Вказана праця. – С. 118.
- ¹⁶ Головкін Б. М. Поняття злочинності на ринку землі / Б. М. Головкін // Часопис київського ун-ту права. – 2014. – № 2. – С. 270. – С. 270–273.
- ¹⁷ Лукашевич С. Ю. Передумови застосування синергетичної парадигми в кримінології / С. Ю. Лукашевич // Форум права. – 2013. – Вип. 1. – С. 630. – С. 626–634.
- ¹⁸ Головкін Б. М. Системний підхід до поняття тяжкої корисливо-насиленої злочинності / Б. М. Головкін // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. – Х. : Кросроуд, 2007. – Вип. 14. – С. 35. – С. 29–48.
- ¹⁹ Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: моногр. / О. Ю. Бусол. – К. : Ін Юре, 2014. – С. 48. – 564 с.
- ²⁰ Оболенцев В. Ф. Предметна форма опису системи запобігання злочинності (морфологічний аналіз) / В. Ф. Оболенцев // Проблеми законності: зб. наук. праць. – Х. : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2016. – Вип. 133. – С. 220. – С. 218–225.
- ²¹ Копистиря А. М. Вказана праця. – С. 59–60. – С. 57–63.
- ²² Злочинність у паливно-енергетичній сфері України: кримінологічна характеристика та запобігання : моногр. / Б. М. Головкін, Г. Ю. Дарнопих, І. О. Христинич ; за ред. Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2013. – С. 40–43. – 248 с.
- ²³ Шостко О. Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах: моногр. / О. Ю. Шостко. – Х. : Право, 2009. – С. 46. – 400 с.
- ²⁴ Там само. – С. 42.
- ²⁵ Головкін Б. М. Поняття, предмет, система кримінології та її завдання на сучасному етапі розвитку / Б. М. Головкін // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 28. – С. 65. – С. 59–68.
- ²⁶ Баранов С. О. Актуальні проблеми протидії та запобігання корупції в органах Державної фіскальної служби України / С. О. Баранов // Наук. вісн. міжнар. гуманітар. у-ту. – 2016. – № 20. – С. 31. – С. 29–33. – (Серія «Юриспруденція»).

Резюме

Олійник Д. О. Особливості корупції при переміщенні товарів через митний кордон.

Стаття присвячена визначенню й аналізу особливостей явища корупції у митній сфері. Вони полягають у службових зловживаннях посадових осіб митних органів при переміщенні товарів через митний кордон та встановленні клієнтських відносин із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Встановлено ознаки даного типу корупції, доведено її системність та зв'язки з контрабандою, організованою злочинністю, а також сприяння і прикриття корупційних діяльності митників з боку правоохоронних органів та органів місцевої влади.

Ключові слова: корупція, митні органи, митні процедури, порушення митних правил, організована злочинність.

Резюме

Олейник Д. А. Особенности коррупции при перемещении товаров через таможенную границу.

Статья посвящена определению и анализу особенностей явления коррупции при перемещении товаров через таможенную границу. Они состоят в служебных злоупотреблениях должностных лиц таможенных органов в процессе перемещения товаров через таможенную границу и установлении клиентских отношений с субъектами внешнеэкономической деятельности. Установлены признаки этого типа коррупции, доказаны ее системность и связи с контрабандой, организованной преступностью, а также содействие и прикрытие коррупционной деятельности таможенников со стороны правоохранительных органов и органов местной власти.

Ключевые слова: корупция, таможенные органы, таможенные процедуры, нарушение таможенных правил, организованная преступность.

Summary

Oliyuk D. Features of corruption in the customs area when moving goods across customs border.

The article is devoted to the definition and analysis features of the phenomenon of corruption at the movement of goods across customs border. They consist of official abuse of customs officials when moved goods across customs border and established customer relationships with subjects of foreign economic activity. The signs of this type of corruption, proved its consistency and links with smuggling, organized crime and to promote and cover the corruption of customs officials from the police and local authorities.

Key words: corruption, customs authorities, customs procedures, violations of customs regulations, organized crime.

УДК 343.211

Ю. С. РЕЗНИК

Юлія Степанівна Резнік, здобувач Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ (НА ПІДСТАВІ МАТЕРІАЛІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

Етап призначення покарання та саме призначене покарання мають чи не найбільше значення для особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, оскільки саме у такому покаранні виявляється міра обмеження її прав, зумовлена порушенням кримінально-правової заборони. Відповідні питання становлять особливий інтерес, враховуючи, що аналіз стану призначення покарання дає найбільш достовірну інформацію щодо сучасних проявів основоположної засади гуманізму у кримінальному праві.

Дослідження принципів кримінального права загалом та з'ясуванням сутності принципу гуманізму, зокрема, займалися такі вчені, як Х. Д. Алікперов, Р. Ш. Бабанли, М. І. Бажанов, В. О. Гацелюк, І. М. Гнатів, А. С. Горелік, І. Е. Звечаровський, О. О. Кваша, М. Й. Коржанський, О. М. Костенко, Г. С. Курбанов, Т. О. Леснієвськи-Костарева, Ю. І. Ляпунов, П. С. Матишевський, І. С. Михалко, А. С. Молодцов, В. В. Мальцев, В. О. Навроцький, С. С. Пірвагідов, Ю. Є. Пудовочкін, Т. В. Рудник, О. Ф. Скакун, Н. А. Сторчак, О. О. Стулов, В. Д. Філімонов, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, С. Д. Шапченко та інші, праці яких є передумовою успішного продовження наукових досліджень, спрямованих на з'ясування особливостей практичної реалізації принципу гуманізму. Разом із тим, питання реалізації принципу гуманізму при призначенні покарання на підставі матеріалів судової практики вимагають окремого дослідження, що і є метою статті.

Загальні відомості щодо реалізації гуманізму при призначенні покарання, на наш погляд, можна простежити на даних судової статистики щодо покарань, які призначаються за окремі види злочинів. Такі дані судової статистики відображаються у формі 6 «Звіт про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання», підготовка якого здійснюється Державною судовою адміністрацією України¹.

З метою проведення дослідження зазначених питань вважаємо за доцільне прослідкувати реалізацію принципу гуманізму на прикладі призначення покарання за заподіяння умисних тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, тобто за ст.ст. 121–125 КК.

Таблиця 1

Види покарань, які призначались особам, засудженим за злочини, передбачені ст.ст. 121–125 КК (за період 2015 року)

Стаття КК	Кількість засуджених	ПВ 1 рік	ПВ 1-2	ПВ 2-3	ПВ 3-5	ПВ 5-10	ПВ 10-15	ОВ	ГР	ВР	А	Ш	ЗВ	ст. 69
Ч. 1 ст. 121	1056	1	11	27	251	119		11	2			2	631	75
Ч. 2 ст. 121	501		2	7	36	421	1	4					29	63
Ч. 1 ст. 122	866	15	39	17	1			51	3	31	1	15	655	16
Ч. 1 ст. 122	4									1			2	
ст. 123	2	1												
ст. 124	98		1					15	34	3	14	4	20	3
Ч. 1 ст. 125	3229	6	2	3	5	1		2	1323	27	2	1788	10	1
Ч. 2 ст. 125	1754	3	1	2	1	1		31	589	18	93	801	150	7

(ПВ – позбавлення волі; ОВ – обмеження волі, ГР – громадські роботи, ВР – виправні роботи, А – арешт,